

Jezik karlobaškog statuta (1757.)

Kuzmić, Boris

Source / Izvornik: **Čakavska rič : Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi, 2003, XXXI, 71 - 82**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:545604>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-20**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Boris Kuzmić
Zagreb

JEZIK KARLOBAŠKOG STATUTA (1757.)

UDK: 811.163.42'34'36 (497.5 Karlobag) '17'

Rad primljen za tisak 15.04.2003.

Čakavska rič, Split, 2003.

Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Recenzenti: Josip Lisac, Milan Mihaljević

Autor u članku analizira jezik *Statuta grada Karlobaga* (1757.), hrvatskoga pravnog teksta iz druge polovine 18. stoljeća. Karlobaški statut, koji je istodobno potpisan i izdan, pisan je hrvatskim i talijanskim jezikom. Propisi Karlobaškog statuta objavljuju se 1757. u tiskari *Trattnera* u Trstu. Jezični opis Karlobaškoga statuta obuhvaća raščlambu teksta na fonološkoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini, a posebni se interes usmjeruje prema sličnostima i razlikama između jezika Karlobaškoga statuta i starijih karlobaških ljekaruša iz 1603. i 1707. godine.

1. Uvod

Statut grada Karlobaga tiskan je na talijanskom i hrvatskom jeziku 1757. u Trstu, u tiskari Giovannija Tommasa Trattnera. U vrijeme donošenja *Karlobaškog statuta* (dalje u tekstu: KS) gradovima Trstom, Rijekom, Senjom i Karlobagom upravljalo je područno vrhovno komercijalno nadzorništvo (tzv. intendenza) u Trstu, na čelu s namjesnikom, u službi carice Marije Terezije, markizom Melchiorom Cavalcabòom. Statutom se nastoji urediti gradska uprava i sudstvo grada Karlobaga i na taj se način pravnom regulativom teži tješnje povezati s gradom Senjom, koji je već od 1388. imao svoj statut. Tekst KS vrlo je kratak, zajedno s talijanskim prijevodom obuhvaća 23 stranice, a kao i većina statuta iz 18. stoljeća podijeljen je na paragrafe. Sadržaj KS dijeli se u tri dijela – na upravne, sudbene i unutrašnje poslove – a njime se ne određuju samostalno sva pitanja, jer ona su većim dijelom regulirana, za hrvatsku pravnu povijest važnijim, *Senjskim statutom* (Herkov 1977: 94). Koliko je poznato, danas se čuva samo jedan primjerak KS u *Arhivu dvorske komore* (Hofkammerarchiv) u Beču (Strohal 1911: 108).

KS važan je zbog svoje starine, jezične i kulturne povijesti, ali i nezaobilazan je izvor u bilo kojem ozbiljnijem istraživanju povijesti prava u našim krajevima. Ovdje će se izložiti najznačajnije jezične značajke toga pravnog teksta iz polovine 18. st., čiji jezik, budući da se ne radi o prijepisu starijega zakonskog akta, uistinu pripada onovremenom razdoblju.

Prije no što započnemo jezičnu analizu KS, valja napomenuti da je u njegovoj osnovici štokavsko narječje, koje je na fonološkom i morfološkom planu u kontaktu s čakavskim narječjem; stoga se kadšto teško može razlučiti što ulazi u jedan, a što u drugi jezični sustav. Pitanje je hoćemo li jezik kojim je pisan KS nazvati štokavsko-čakavskim, dakle prijelaznim tipom, ili štokavskim s neznatnim utjecajem čakavskih izoglosa. Druga postavka čini se vjerojatnijom, između ostaloga i zato što jezične osobitosti KS korespondiraju sa štokavskim osobitostima najvišega razlikovnog ranga u odnosu na čakavske razlikovne jezične osobitosti koje su istovjetne dijalektima štokavskoga narječja.

U jezičnoj analizi KS uzimaju se u obzir poredbeni jezični obilježja dviju karlovaških ljekaruša iz 1603. i 1707. koje su nastale prepisivanjem starijih čakavskih glagoljičkih predložaka. Premda one pripadaju čakavskome sustavu, zanimljivo je njihov jezični inventar usporediti s mlađim tekstom KS, koji je sačuvali pojedine čakavske izoglose na fonološkoj i morfološkoj razini.

2. Fonologija

U tekstu KS dosljedno se čuva prijedložno i inicijalno *u-*, npr. *u* §I (4x), II, III (3x), IV (2x), V (2x), VIII (5x), *umankati* §VIII, *utiskanomu* §VIII, *uzmnožena* §VIII, u odnosu na stanje u dvjema karlovaškim ljekarušama gdje je moguć peterostruki ostvaraj prijedložnoga i inicijalnoga *u-* kao *u/-u*, *v/v-*, *va/va-*, *vu*, *Ø-*, npr. *u* 132 (2x), 135 (6x), 136 (4x), 140 (1603), 172 (3x), 174 (3x), 177 (9x) (1707), *učini* 138 (1603), 174, 176 (1707), *ukrade* 142 (1603), *ulivaj* 177 (1707), *unidu* 140 (1603), *uzeti* 135 (1603), *uzimaj* 138 (1603), *uzme* 172 (1707), *v* 134, 137, 138 (1603), *vkral* 142 (1603), *vroki* 135 (1603), *va* 131 (4x), 132 (3x), 133 (1603), 172, 173 (2x), 174 (4x), 176 (1707), *vazme* 143 (1603), *vazmi* 132 (3x), 133 (1603), 172, 173 (5x), 177 (4x) (1707), 173 (1707), *vu* 136 (1603), *zame* 172 (2x), 173 (1707), *zami* 173 (2x) (1707), *zemi* 172, 173 (1707).

Čuva se glasovni slijed *er*, npr. *derximo* §VIII, *jutergne* §XII, *obderxati* §V, *perve* §VII, *potverđiti* §VIII, *skerbi* §II, *skerbno* §I, §IX, *sverhe* §I, *tverdoglaustva* §XI, a samo jednom nalazimo *a*, npr. *neosquarnute* §I. U starijim karlovaškim ljekarušama nalazimo trojaku realizaciju slogotvornoga *r* kao glasovne sekvence *er* ili *r*, uz vrlo rijetko *ar*, npr. *černu* 175 (1707), *červi* 132 (2x), 142 (1603), *deržat* 175 (1707), *gerlo* 134, 137 (1603), *Isukerste* 131, 133, 142 (1603), *izverć* 173 (1707), *serce* 135, 138 (2x), 139, 143 (1603), *serdobolju* 138 (1603), *smert* 176 (1707), *terpit* 176 (1707), *zerna* 140 (1603), *drhtaše* 141 (1603), *grlo* 135 (1603), *Isukrst* 131, 141 (1603), *srca* 136, 137 (1603), *art* 177 (1707), *Isukarst* 131, 135 (1603), *Isukarste* 134 (1603), *parsi* 174 (1707), *starti* (1603). Ovdje je glasovni slijed *er* češći što je tekst mlađi, a slijed *ar* češći što je tekst stariji. Osim toga, u istovjetnom kontekstu ili istoj riječi moguće su sve tri glasovne sekvence slogotvornoga *r* što bi nas moglo navesti na zaključak kako se radi prije o pravopisnoj maniri, nego o ondašnjem izgovoru.

Slogotvorno *l* dvojako se vokalizira: na njegovu etimološkomu mjestu najprije nalazimo vokal *u*, npr. *dužnost* §III, §XXIII, *dužnosti* §XXIV, *ispune* §VIII, *napuniti* §XXIV, ali zanimljivo je da samo u pasivnom participu preterita glagola *tumačiti*, kao i u njegovim prefigiranim likovima, nalazimo vokal *o*, npr. *istomačenih* §III, *tomačenomu* §X, *tomačiti* §XVI. Razvojni put nastanka vokala *o* vjerojatno je krenuo od zamjene slogotvornoga *l* skupinom *ol* i njezinim glasovnim pojednostavljivanjem u vokal *o* (usp. Rešetar 1907: 103; Finka 1971: 20; Ivić 1998: 386). Ista pojava uočava se u Vitezovićevoj *Kronici* (1696), u kojoj se, prema mađ. *tolnács*, pojavljuju likovi *tolnacse* i *tonacsnik* (Moguš 1966: 30), ali isto tako i u drugih starih čakavskih, a poglavito štokavskih pisaca (usp. Rječnik 1962: 455–456). Starije karlovaške ljekaruše redovito zamjenjuju slogotvorno *l* vokalom *u*, npr. *stuci* 135 (2x), 137 (2x), 140 (1603), 174, 175, 176, 177 (1707), *sunčeno* 136 (1603), *suze* 141 (1603), 175 (1707), *tuci* 143 (1603), 174 (2x) (1707), *vonom* 177 (1707).

Prednjojezični nazalni vokal *ę u postpalatalnom položaju (iza *č/ž/lj*) reflektira se kao *e*, npr. *početih* §I, a u starijim karlovaškim ljekarušama javlja se i refleks *a*, npr. *prijel* 141 (1603), *prijeti* (1603), *žeju* 144 (1603), 177 (1707), *jatru* 174 (1707).

U korijenskim morfemima *jat* se reflektira ikavski, npr. *čovik* §III, *dila* §XI, *dilom* §III, *dilu* §VIII, XIX, XX, *kriposti* §XV, *lito* §III, IV, *misece* §XIV, *mista* §XXIII, *namisti se* §XXIV, *namistiti* §XXII, *potribito* §I, *prid* §XVI, *ričjum* §XIV, *sidinja* §VIII, *slideći* §IV, *svidoka* §XV, *svitovnih* §III, *uvižbaju* §XVII, *virni* §VIII, *vrime* §XVII, *zabiližena* §XVII, *zapovidi* §XV, uz sporadične ekavizme, npr. *mestu* §XIII, *nazvestiti* §XV. U prefiksima *ně-/prě-*, kao i u imeničkim, zamjениčkim i priloškim nastavcima, *jat* se reflektira ikavski, npr. *nima* §XVII, *prib(iv)ajućih* §I, *primine* §XVII, *prisdinika* §IV, VI, VII, *prisdinici* §IV, IX, *dilih* §I, VIII, *dvih* §VI, VII, *trih* §VII, *ondi* §V, VIII, *ovdi* §VIII, a ekavizam je sporadičan, npr. *preminula* §XVIII, *svemi* §XI. Međutim, najzanimljiviji su nastavci glagola (*-eti* < *-êti*) u glagolskim imenicama, infinitivu i akt. ptep. pret. drugom i nastavci komparativa pridjeva u tvorbi imenica, s dominantnim ekavizmom, npr. *bdenje* §VI, *razumenjem* §II, *skrbeti se* §XXIV, *smet* §V, *razumelo* §XVI, *videlo* §XX, *starešina* §III, V, VII, X, XXI, *starešinami* §XXI, *starešinstva* §V, *starešinstvo* §XVI, *starešinstvu* §XI, uz sporadičan ikavizam, npr. *vidilo se* §XXIV. Nameće se pitanje odakle su pisci KS preuzeli ekavizam u nastavcima glagola i komparativa pridjeva i zašto su ga proveli dosljedno premda se radi o tekstu koji pripada ikavskome tipu. Ako bismo pretpostavili utjecaj čakavskih ikavsko-ekavskih govora na oblikovanje glagolskih i pridjevnih nastavaka, tada bi se redovito ostvarivao ikavski refleks *jata* (Jakić–Cestarić 1957: 417) iako je moguće naći i pokoji ekavizam. Druga je pretpostavka da su pisci KS preuzeli ekavizam pod utjecajem čakavskih ekavskih govora, ali nerijetko baš u njima dolazi do narušavanja ekavskoga refleksa *jata* u nastavcima (Vranić 2001: 653). Teško je pouzdano odgovoriti na postavljeno pitanje, ali je razvidna činjenica da se ekavski refleks, koji je inače rijedak, pretežito ostvaruje u kratkim slogovima koji mogu biti i naglašeni i nenaglašeni, u odnosu na neograničenu distribuciju ikavskoga refleksa, koji se podjednako ostvaruje u dugim i kratkim, naglašenim i nenaglašenim slogovima.

Redukcija vokala nije dosljedno provedena: ostvaruje se u inicijalnom, npr. *spitavanje* §XXI, *zabranih* §VII, *zbrali* §IV, *zlaze* §XII, *zručene* §XXII i finalnom slogu, npr. *buduć* §XIV, *buduć da* §VIII, *jur* §V, IX, *koj* §XVII, XVIII, *mej* §I, *pravdajuć* §XI, ali primjeri kao *izabrane* §III, *izabrani* §X, *izabranoga* §VII i *zmeju* §IV potvrđuju čuvanje vokala u inicijalnom i finalnom slogu. Zanimljiva je dosljedna pojava neprovođenja redukcije vokala

o na granici korijena i nastavka u pokaznih zamjenica, npr. *takove* §XV, XVI, XXI. Glagoli u infinitivu čuvaju finalno *-i*, npr. *ne mogu dostignuti* §I, *potribito jest... očitovati* §I, *biti će* §IV, VII, *paziti će* §XVII, *biti će* §VIII, ali do redukcije finalnoga vokala može doći u tvorbi futura, npr. *neće smet pristati* §V, *valjat oće* §XVII, ili u rijetkim primjerima u kojima infinitiv nije članom složenih glagolskih oblika, npr. *činit pravicu* §III, *prez gubit vrime* §XVII.

U broju 20 reducira se prvo *e* nakon provedene redukcije suglasnika *d*, a zatim se umeće glas *j* radi ukinuća zijeve, npr. *dvajset* §V.

Kontraktacija vokala u upitno-odnosnoj zamjenici *koji/koja/koje* i u 3.l. jd. niječnoga prezenta glagola *biti* potpuno izostaje, npr. N jd./mn. *koji* §I, II, V (2x), N mn. *koje* §II, IV, VI, IX, *nije* §III, V, IX, u odnosu na stanje u starijim karlobaškim ljekarušama gdje se gotovo u potpunosti provodi kontraktacija vokala, npr. *ka* 132, 136, 138, 141 (3x), 143 (1603), 173 (3x), 174, 177 (1707), *ke* 141 (1603), 172, 177 (1707), *ki* 131 (4x), 132, 134, 135, 144 (1603), 174, 175, 177 (1707), *kimi* 131 (1603), *ku* 172, 177 (1707), *ni* 136, 144 (1603), 177 (1707).

Refleks *t' redovito jest *ć*, npr. *buduć* §VIII, *oćedu* §XI, *općene* §VI, *općine* §V, *većim* §III, *vladajuće* §II.

U tekstu se provodi sekundarna jotacija u skupini *stbj s redovitim ostvarajem *šć*, npr. *dopušćamo* §III, *dopušćenjem* §XVI, *gospodšćine* §IV, *milošćah* §I, ali oblici imenica ž.r. i-osnova u I jd. ostaju nejotirani, npr. *podložnostum* §II, *segurnostum* §VI. Suglasničku skupinu *št* nalazimo isključivo u riječima preuzetima iz talijanskoga jezika, gdje se suglasnička skupina *st* reflektira u *št*, npr. *kaštelan* (tal. castellano) §II, *kaštaldi* (tal. castaldo) §IV, ili u riječima u kojima je suglasnička skupina *št* disimilacijom mogla nastati od skupine *čt*, npr. *ništa* (< nêčbto) §XVII (2x). U karlobaškim ljekarušama nalazimo čakavizam, npr. *keršćena* 132 (2x) (1603), *košćica* 173, 174 (1707), *košćice* 137 (1603), (1603), ali na etimološkom mjestu skupine *čbt* nalazimo disimilirani lik *št*, npr. *štal* 132 (1603).

U skupini *tj nema provođenja sekundarne jotacije, npr. *nadobitja* §XI, *treta* §VII, *zapečatenje* §XVII, a istu pojavu nalazimo u starijim karlobaškim ljekarušama, npr. *listje* 138 (1603), *treti* 174 (1707), *tretina* 174 (1707), *tretoj* 140 (1603). Sekundarna se jotacija ponegdje provodi već u 16. i 17. st. (usp. Brozović – Ivić 1988: 13).

Refleks *d' uvijek je *j*, npr. npr. *mej* §I, *narejena* §VI, *odrejen* §VIII, *odrejeno* §VI, IX, *takojer* §VII, VIII, XX, *zmeju* §IV, kao i u starijim karlobaškim ljekarušama, npr. *hojaše* 133 (1603), *meu* 139, 143 (1603), *prejom* 133 (1603), *žeju* 174 (1707).

Druga palatalizacija u tekstu KS uglavnom se provodi, npr. *nastojnici* §IV, *oblastnici* §IV, *pravednici* §IV, *prisidnici* §IV, X, *uzroci* §XIX, ali nalazimo i primjere s nepalataliziranim osnovama, npr. *dohotki* §IX, *stroški* §VI, *uzroki* §XIV. U starijim karlobaškim ljekarušama vidljiva je tendencija prema nepalataliziranim osnovama, npr. *bozi* 137 (1603), *članki* 172 (1707), *nogi* 136 (1603), 174 (1707).

Suglasnik *h* redovito se čuva u finalnom slogu imenica i pridjeva, npr. *dilih* §I, *milošćah* §I, *očitih* §I, *primorskih* §I, *zlamenjih* §I, u inicijalnom slogu glagola (*h*)otiti redovito se reducira, npr. *oće* §IX, XI (3x), XIII, XIV, XVII, *oćedu* §XIX, XX, *otila* §XIX, a u riječima romanskoga podrijetla uglavnom se ne čuva, npr. *ospetal* §VIII, *ospitalom* §VII, *ospitalskih* §VI: *hasniti* §XXIV, *hospitalaska* §VIII. Karlobaške ljekaruše redovito čuvaju *h* u finalnom slogu, npr. *malih* 174 (1707), *negovih* 132 (1603), *ustih* 143 (1603), *zdravih* 132 (1603), u

inicijalnom slogu glagola (*h*)otiti i u riječima romanskoga podrijetla redovito dolazi do redukcije, npr. *oć* 135, 140, 142 (1603), *oćeš* 135, 142 (1603), 174, 177 (1707), *ote* 134, 135, 139 (1603), *ostiju* 133, 135 (1603), dok se u inicijalnom slogu glagola *hoditi* i *hraniti* suglasnik *h* čuva, npr. *hodi* 132 (1603), *hojaše* 133 (1603), *hrani* 132 (1603).

Suglasnik *l* vokalizira se u finalnom slogu akt. ptcp. pret. drugog, a istu pojavu nalazimo i u G mn. imenica s nastavkom *-lac*, npr. *bio* §XIV, *brinuo* §XXIII, *ostavio* §XVII, *pozvao* §XIV, *svršio* §V, *pribivaoca* šuvod. Starije karlobaške ljekaruše redovito čuvaju suglasnik *l* u finalnom slogu imenica, priloga i akt. ptcp. pret. drugog, npr. *čaval* 142 (3x) (1603), *misal* 131 (1603), *popel* 135 (1603), *dopol* 172 (1707), *zdol* 173 (1707), *jil* 176 (1707), *molil* 132 (1603), *prosil* 132 (1603), *umnožil* 172 (1707).

Kao adrijatizam nalazimo prelazak finalnoga *-m > -n* u imenica, priloga i veznika, npr. *osudan* §XIX, *potlan* §XVI, XVII, *prenda* §XVII, *redon* §XI, ali to nije redovita pojava, štoviše, vrlo je rijetka, u odnosu na dominantno, nezamijenjeno finalno *-m*, npr. *dnevom* §VIII, *kojim* §VIII, *komisijam* §VIII, *potlam* §XXI, *razumenjem* §II, *sudom* §XV i dr. Istu situaciju nalazimo i u starijim karlobaškim ljekarušama, npr. *medenum kašun* 144 (1603), *salon* 173 (1707), *sunporon* 172 (1707), *mlikom* 144 (1603), *s njom* 138 (1603), 173, 177 (1707), *perom* 135 (1603), *rukom* 131 (1603), *vodom* 136 (1603), 173, 176 (2x) (1707), *žličicom* 176 (1707).

Rotacizam se ne provodi dosljedno: u tekstu KS supostoje likovi sa zamijenjenim/ nezamijenjenim *ž* u intervokalnom položaju, npr. *jur* §V, IX, *kojigodir* §XVII (2x), *ne moredu* §I: *može* §XIV, XV, XXIV, *možedu se* §VIII, dočim u starijim karlobaškim ljekarušama nema pojave nezamijenjenoga *ž*, npr. *jur* 142 (1603), *more* 133, 136, 141, 143, 144 (1603), 175 (2x), 176, 177 (2x) (1707), *moreš* 142 (1603), 174, 175, 176 (1707), *nigdar* 141 (1603), 177 (1707).

Suglasnička skupina *-čl-* u riječi *čovjek* više se ne čuva, npr. *čovik* §III. U starijim se karlobaškim ljekarušama suglasnička skupina *-čl-* redovitije čuva što je tekst stariji, npr. *človičanske* 177 (1707), *človik* 135 (4x), 141, 142, 144, *človika* 135 (2x), 137, 138, 144 (1603), *človiku* 131, 132, 135, 141, 143, 144 (1603), *čovik* 173 (1707), *čoviki* 172 (1707), *čoviku* 172 (1707).

Suglasničke skupine *-jt-/-(j)d-* u prefigiranom glagolu *iti* ostaju nepremetnute i bez provedene jotacije, npr. *dojti* §XXIII, *unide* §XI, *unidu* §XI, a istu pojavu nalazimo i u starijim karlobaškim ljekarušama, npr. *izajt* 134 (1603), *pojti* 135, 143 (1603), *projti* 174 (1707), *dojde* 173 (1707), *izidu* 134 (1603), *najde* 143 (1603), 173, 174, 177 (1707), *pride* 131 (1603), *unidu* 140 (1603).

U primjerima *izgljeda* §XXII, *prigljedanje* §VI, VIII i *prigljedati* §V suglasnička je skupina *gl* u kontaktu s prednjojezičnim vokalom provela jotaciju. Spomenuta pojava vuče podrijetlo iz čakavskoga jezičnog sustava, koji je, osim suglasničke skupine *gl*, proveo jotaciju ispred prednjojezičnih vokala i u suglasničkim skupinama *kl* i *hl* (usp. Moguš 1966: 40, Finka 1971: 29, Moguš 1977: 90). U starijim karlobaškim ljekarušama ova pojava nije zabilježena.

Metateza u inicijalnoj skupini *vs-* provodi se dosljedno, bez pojednostavlivanja premetnute skupine, npr. *sve* §I, *svega* §VI, VIII, *svi* §IX, *svih* §I, V (2x), VIII, *svaki* §VI, IX (2x), *svako* §III, IV, VII, XI, *sveduljna* §VI. U starijim karlobaškim ljekarušama nalazimo trojaki ostvaraj inicijalne skupine *vs-*: a) *vs-*, npr. *vas* 132, 135, 142, 143 (1603), 176, 177

(1707), *vsih* 131 (1603); b) *sv-*, npr. *sva* 131 (1603), *svake* 132, 134 (1603), *svako* 136 (1603), *svega* 174 (1707), *svem* 176 (1707); c) *s-*, npr. *sake* 174 (1707), *sako* 134 (1603), *se* 131, 132 (1603), *semogući* 141 (1603).

Redukciju i asimilaciju suglasnika nalazimo u primjeru *ufatiti* (*hv > hf > f*) §XXI, a suglasnička skupina *ds* pojednostavljuje se u *s* na granici prefiksa i korijena, npr. *nastojnici* §IV, *prisidnici* §IV, *prisidnika* §IV (2x), §VII (3x), ali: *pridsidnika* §XIV. U primjeru *kakogogodir* §XVI dolazi do redukcije *v > ∅*.

Disimilaciju suglasnika u suglasničkim skupinama *zl < zn* nalazimo u primjerima *zlamenja* §XXI, *zlamenjih* §I, a u primjeru *redovniška* (< -čk-) §VIII dolazi do smanjenja napetosti, tj. afrikata u suglasničkoj skupini prelazi u frikativ, što ulazi u obilježja čakavskoga jezičnog sustava, ali istu pojavu nalazimo i na dubrovačkom terenu. Disimilacija suglasnika redovito se provodi i u starijim karlobaškim ljekarušama, npr. *mliš* 142 (1603), *pšel* 136 (1603), *pšele* 140 (1603), *zlamena* 131 (1603), *zlamenana* 132 (1603), *zlamenanum* 144 (1603), *zlamenuje* 143 (1603), 177 (1707).

Asimilacijske promjene *šnj < snj / žnj < znj* nalazimo u primjerima *višnje* (= više) šuvod, *najkašnje* §VII, XIV, *nižnje* šuvod.

Obezvučenje finalnoga suglasnika nalazimo u prijedlogu *polak* (< podlʹɔgb) §III, VIII, IX, XI, XVI.

Prilozi i veznici nerijetko dobivaju naveske, npr. *jurve* §I, VIII, XIII, XV, *kakoti* §I, *kaono* §I, XV, *pako* §III, §IV, *poklam* §XIV, *potlam* §IV, *potpunoma* §III, V.

3. Morfologija

Oblik *plemene* §XVI stariji je G jd. imenice *pleme* i knjiškoga je podrijetla, iz tradicije hrv. crsl. jezika, a analogno tom liku nalazimo G jd. *spolu* 133 (1603), *od kolene* 132 (1603) u karlobaškoj ljekaruši. Imenice m./sr.r. u L jd. redovito čuvaju nastavak *-u*, npr. u *članku* §XIII, u *dilu* §VIII, u *poslu* §V, u *zakonu* §IV, VIII, u *ponovljenju* §IV, u *ravnanju* §VI, u *vladanju* §VI. Isto nalazimo i u starijim karlobaškim ljekarušama, npr. *na kunfinu* 131 (1603), u *muntaru* 135 (1603), *po svitu* 132 (1603), u *životu* 174 (1707), u *gnizdu* 177 (1707), *na maslu* 176 (1707), *na ulju* 174, 176 (1707), ali u njima se javljaju i rijetki primjeri s nastavkom *-i*, npr. *na sviti* 141 (1603), *na mesti* 141 (1603). Imenica *dan* u I jd. dobiva interfiks *-ev-*, npr. *dnevom* §VIII. U N mn. imenica m. roda nalazimo oblik tzv. kratke množine, npr. *stroški* §VI, a istu pojavu bilježimo u karlobaškim ljekarušama, npr. *čvori* 173 (1707), *lišaji* 174 (1707), *miši* 132, 138 (1603), *sini* 133 (1603), *udi* 131 (1603). U G mn. imenice m.r. imaju nastavak *-a*, npr. *pravadalaca* §XI, *prisidnika* §VI, VII (2x), *sudaca* §VII, XI, XII, uz vrlo rijedak nastavak *-∅*, npr. *sudac* §VI. Imenice m.r. u G mn. u starijim karlobaškim ljekarušama imaju nastavke *-i/-∅*, npr. *červi* 132 (1603), *kamiki* 132 (1603), *lišaji* 174 (1707), *očenaši* 132 (1603), *puži* 174 (1707), *dan* 137 (1603), *konj* 172 (1707), *Žudeov* 132 (1603). Imenice sr.r. u G mn. čuvaju nastavke *-∅-il-ih*, npr. *godišć* §V, *imanjih* §VI, *pismi* §XIV, *zakupljenjih* §V, a u starijim karlobaškim ljekarušama čuva se isključivo nastavak *-∅*, npr. *od criv* 177 (1707), *od jaj* 144 (1603), 172 (1707), *jutar* 134, 135 (1603). Imenice m.r. u D mn. čuvaju nastavak *-om/-em/-im*, npr. *ospitalom* §VII, *redovnikom* §VII, *sudom* §XV, *krivcem* §XXI (2x), *sucim* §XI, a i rijetki D mn. imenica

m.r. u karlobaškim ljekarušama javljaju se s nastavcima *-om/-em*, npr. *suprot oblakom* 131 (1603), *prascem* 140 (1603), što znači da sinkretizam osnova u DLI mn., prema oblicima dvojine, još uvijek nije proveden. Zanimljiva je pojava prodiranja instrumentalnoga nastavka u D mn., npr. *starešinami* §XXI.¹ Imenice m./sr.r. u L mn. čuvaju nastavak *-ih*, npr. *člankih* §XXI, *poslih* §VI, XXIII, *protokolih* §XIII, *dilih* §I, VIII, *pripećenjih* §XXIII, *vrimenih* §XVII, *zlamenjih* §I, a u I mn. nastavke *-il/-ima*, npr. *načini* §XVIII, *uzroci* §XIX, *dili* §XI, *pismi* §XIX, *s potvrđenjima* §XV. U starijim karlobaškim ljekarušama nalazimo isto stanje, osim u I mn., npr. L mn. *zubih* 143 (1603), *Vlasih* 143 (1603), *ustih* 143 (1603), I mn. *angeli* 132 (1603), *apustoli* 132 (1603), *evangelistmi* 132 (1603), *usti* 143 (1603).

Imenice a/ja i i-osnova ž.r. u I jd. dobivaju nastavak *-um* analogijom prema nastavku imenica m.r. o-osnova u I jd., npr. *s podložnostum* §II, *pomnjum* §V, *nad sanitadum* §IV, *zabrambum* §VII, a isti je nastavak u I jd. zabilježen u starijim karlobaškim ljekarušama, npr. *moćijum* 143 (1603), *prošnum* 132 (1603), *slavum* 131 (1603), *stvarum* 143 (1603), *verum* 131 (1603), *zemlum* 131 (1603), uz nastavke *-u-ju/-om*, npr. *krpu* 138 (1603), *noćju* 172 (1707), *biakom* 177 (1707), *kervom* 139 (1603), *moćom* 132 (1603), *vunom* 177 (1707). U G mn. čuvaju nastavak *-a*, npr. *kuća* §XI, *naredba* §II, III, IX, *pedepsa* §XXI, *starešina* §III, V, *uprava* §III, IX, uz sporedan, vrlo rijedak *-Ø*, npr. *balot* §III, *potrib* §III, koji je vrlo frekventan u karlobaškim ljekarušama uz rijedak nastavak *-i*, npr. *grinat* 176 (1707), *gusinic* 132 (1603), *krup* 131 (1603), *lastovic* 141 (1603), *rožic* 173, 174 (1707), *kunčini* 174 (1707), *teklini* 142 (1603). Zanimljiva je pojava ujednačavanja nastavaka prema glavnoj promjeni u imenica ž.r. i-osnova, npr. u N mn. *stvar* §VII ili G mn. *stvara* §IV koju nalazimo i u ranije navedenom I jd. u karlobaškim ljekarušama, npr. *kervom* 139 (1603), *moćijum* 143 (1603), *moćom* 132 (1603), *stvarum* 143 (1603), ili D mn., npr. *stvaram* 131 (1603). U D mn. čuvaju se nastavci *-am* i *-an*, npr. *crkvam* §VII, *komisijam* §VIII, *starešinam* §XXI, *osudan* §XIX. Imenice a/ja-osnova u L mn. redovito dobivaju nastavak *-ah*, npr. *blagodarnostah* §I, *krivinjah* §XXI, *miloščah* §I, *pravdah* §XXII, *upravah* §I, *zagradah* §I, a u I mn. nastavak *-amil/-mi*, npr. *instancijami* §XIX, *ričmi* §XIX, a iste nastavke u navedenim padežima nalazimo u starijim karlobaškim ljekarušama, npr. L mn. *knigah* 131 (1603), *mozgah* 132 (1603), *nogah* 173 (1707), I mn. *gusinicami* 132 (1603), *maticami* 132 (1603), *tajnam* 131 (1603).

U tekstu KS potvrđene su upitno-odnosne zamjenice *što* §VI, IX (2x), XIII, XV, XVI, XVII, odnosno *šta* §VIII, posvojni pridjev *čigova* §XXIII umjesto upitno-odnosne zamjenice *čija*, neodređena zamjenica *ništa* §XVII (2x) i dr. U ranijim karlobaškim ljekarušama nalazimo samo upitno-odnosnu zamjenicu *ča* 131 (5x), 133, 134, 141, 142 (3x), 143 (1603), 176 (1707). Lične zamjenice čuvaju starije oblike, npr. G *njeja* (= *njezina*) §XVII, D *njim* šuvod, D *nami* §XXIV. Povratno-posvojna zamjenica D mn. ujednačava se prema I mn., a u I jd. vidljiv je utjecaj nepalatalne promjene, npr. I jd. *svojem* §XIV (2x), DI mn. *svojemi* §XI, XXI. Od pokaznih zamjenica valja izdvojiti oblike zamjenice *taj*, npr. G mn. *otih* §XIV, L mn. *tih* §XXIII i zamjenica *onaj*, koja najbolje ilustrira da još nije proveden padežni sinkretizam, npr. D mn. *onim* §XVII, L mn. *onih* §XXI, I mn. *onimi* §XVIII i *tolik*, npr. L mn. u *tolikih* §I (2x).

¹ Ovdje se radi o vidu sinkretizma koji je bliži čakavskome narječju u kojemu se D mn. imenica ž.r. ujednačio prema I mn., npr. *dat ženami / ženamin, govorit o ženami / ženamin, razgovarat sa ženami / ženamin*. Moguća je pojava ujednačavanja DI mn. imenica ž.r. prema D mn., što u tekstu KS nije slučaj, ali je razvidno da je od sinkretizma izuzet L mn. (usp. Lukežić 1998: 133).

Prema palatalnoj promjeni ujednačuje se G jd. pridjeva m./s.r. nastavkom *-ega*, npr. *punega* §XII i DI jd. pridjeva i pasivnih ptcp. pret. nastavkom *-em/-emu*, npr., *dobrem* §VI, *imenovenemu* §XVIII. Takva jezična pojava nije zabilježena u ranijim karlovaškim ljekarušama. Nastavak *-um*, karakterističan je za pridjeve, zamjeničke pridjeve i pasivne ptcp. pret. u I jd. ž.r., npr. *općenum* §VI, XV, *pristojnum* §XV, *svum* §V, IX. Pridjevi i pasivni ptcp. pret. svih triju rodova u L mn. imaju nastavak *-ih*, npr. *dobrih* §I, *osobitih* §I, *trgovačkih* §XXIII, *zakonitih* §XII, *narejenih* §XIII, *očitih* §I, *odrejenih* §I, *početih* §I, *ukazatih* §XX, a u I mn. sr.r. pridjeva, rednih brojeva i zamjeničkih pridjeva nalazimo nastavak *-imi/-emi*, npr. *nukativimi* §XIX, *drugimi* §I, *svemi* §XI. Zanimljivošću se izdvajaju nastavci pasivnih ptcp. pret. u kojima je razvidna tendencija prema sufiksaciji nastavkom *-t* umj. *-n*, npr. *kazato* §XVI, XIX, *potribit* §XVII, *svršitoga* §XV, *ukazatih* §XX, *upisate* §XIX. Po pridjevskoj su se deklinaciji sklanjali i aktivni participi prezenta, npr. G jd. *razvidujućega* §XX, *sidiće* § XX, A jd. *potvrjujuću* §XI, XIX, G mn. *prib(iva)jućih* §I, *ravnajućih* §IX, A mn. *ravnajuće* §XV. Od komparativa i superlativa pridjeva nalazimo primjere *nižnje* šuvod, *višnje* šuvod, *najpravičnije* §VIII, *najprovidnije* §VIII, i prilog *najkašnje* §VII, XIV, nastao konverzijom od superlativa pridjeva.

Uz broj 2 u NAV podjednako stoje dvojinski i množinski imenski oblici, npr. NAV *dva dni* §XII, *dva prisidnika* §IV (2x), *dva stupa* §I : *dva prisidnici* §IV, *dva suci* §X, a u G isključivo množinski, npr. *dvih prisidnika* §VII, *dvih sudac* §VI, *dvih sudaca* §VII, *dvih strana* §XIV. Uz brojeve 3 i 4 redovito stoje množinski imenski oblici, npr. N *četiri prisidnici* §X, G *trih sudaca* §VII, *četirih prisidnika* §VI. Brojevi 2, 3 i 4 u svim se primjerima sklanjaju prema zamjeničkoj deklinaciji, a posljednji broj ima dva lika: *četire* §VI i *četiri* §X. U starijim karlovaškim ljekarušama uz brojeve 2, 3 i 4 u NAV supostoje množinski i dvojinski oblici, npr. *dva dni* 174 (1707), *dva puta* 173 (1707), *dva derva* 139 (1603), *dva imena* 139 (1603), *tri dni* 135 (1603), *tri očenaša* 140 (1603), 175 (1707), *3 očenaši* 133, 141 (1603), *tri jutra* 136, 137 (1603), *tri zerna* 140 (1603), *četire kantuni* 131 (1603), a u LI samo oblici množine, npr. L *trih zernih* 133 (1603), I *pred dvimi uri* 173 (1707), *trimi persti* 135 (1603), *trimi prazdniki* 140 (1603).

Glagoli u 3.l. mn. prezenta čuvaju nastavak *-du*, npr. *ciljadu* §II, V, *moredu* §I, *možedu* §VIII, *nećedu* §VIII, *oćedu* §IX, XI, XIX, XX, *-uju/-aju*, npr. *protresuju se* §XIV, *uvižbaju se* §XVII, i *-e*, npr. *poprave se* §XXIII. Primjećuje se tendencija prevladavanja nastavka *-du* u potvrdnim i zanižanim oblicima nepravilnoga glagola *htjeti* i u glagola 4. razreda 1. vrste, kao i 1. razreda 5. vrste.

Aorist se, primjerice, čuva u 1.l. mn., npr. *namislismo* §IX, *odredismo* §I, *zastavismo* §XVII.

Futur se tvori prezentom pomoćnoga glagola *htjeti* i infinitivom, npr. *neće smet* §V, *biti će* §III, *oće se svršiti* §XI, a samo jednom nailazimo na uporabu svršenoga prezenta pomoćnoga glagola *biti* i infinitiva u zavisnom dijelu rečenice (usp. Malić 1997: 107), npr. *koliko pak od načina s kojim u tome mestu bude se sud vladati...pravda u jedan dan može se završiti* §XIV. Istu pojavu nalazimo i u starijim karlovaškim ljekarušama, npr. *ne bude imal ki godi bude ove moje svete besede moći pri sebi nositi ili se na ne spomenuti* 132 (1603), *ako bude za stolom siditi tat, mora se od stola stati* 141 (1603). Vezu *budem* + *infinitiv* obično označavamo međudijalekatskim jezičnim obilježjem širega kompaktnog područja (Kravar 1978: 23).

Od priloga izdvajamo *cić* (= zbog) §XVII, *najveće* (= najviše) §XVII, *na očito* (= na uvid) §I, XXIV, *na prvo* (= najprije) §XI, XIV (2x), *poklam* (= otkada) §XIV, *potlam* (= poslije) §IV, *preveć* (= previše) §XIV, *udilj* (= uvijek) §XVII, *veće* (= više) §IX, XVII, *vele* (= vrlo) §I, VIII, *zgora* (= gore) §VIII, X.

4. Sintaksa

Od konstrukcija preuzetih mahom iz talijanskoga jezika valja izdvojiti: a) prijedložni izraz *od* + imenica umj. posvojnih pridjeva, npr. *kraljica od zemlje Nimačke* šuvod, *nastojnici od crkvenih stvara* §IV, *podložnici od Karlobaga* §VIII, *pismo od pravde* §XI; b) prijedložni izraz *od* + zamjenica u G uz glagole govorenja, umj. prijedloga *o* + L (usp. Hudeček 2001), npr. *za sidenja od samih sudaca od kojih govoreno jest prije* §XII; c) prijedložni izraz *za* + *infinitiv glagola*, umjesto zavisnoga dijela rečenice, npr. *za ispuniti* §XXIV, *za namistiti* §XXII, *za napuniti* §XXIV, *za nastojati* §VII, *za svršiti* §II; d) uporabu glagola *činiti*, npr. *budu činile potvrditi* §VIII, *budu činili k sebi doći* §XI, *činivši ufatiti krivca* §XXI, *činit pritezati* §XXIII; e) uporabu N mn. sr.r. umjesto N jd. za izricanje sveobuhvatnosti i neodređenosti (usp. Hudeček 1997), npr. *prez smrtnih rana, blude i ostala takova, kada krivcem ne ide za glavu* §XXI.

U primjerima *očitovati načine s kojima odredismo* §I, *način s kojim rečene tri komisije imaju vladati se* §VIII prijedlog *s* postaje redundantan, a u primjerima *date na 20. travnja 1722* §XXIII, *na 15. prosinca* §XXIV ne može se govoriti o redundantnosti, nego prije o prekinutoj vezi s riječju *dan* kao drugim članom sintagme.

Na početku KS nalazimo uporabu majestetičnoga *mi*, npr. *Mi Marija Terezija...udiljujemo svim i svakomu od naših virnih purgara* šuvod.

Zamjenička enklitika stoji na naglašenom mjestu u rečenici u primjeru *i njihova dobra načinom više narejenim uvižbaju se i ga šćite* §XVII, a u primjeru *neka običajnim načinom ju proglasi* §XIX zamjenička se enklitika naslanja na naglašenu riječ, ali se nalazi na neuobičajenom položaju.

U pogodbenim rečenicama ostvaruje se veznik *da ako*, npr. *da ako dobrostiva nagovaranja od sudaca dostihnu željanu svrhu, popravljenje za svemi svojemi dili oće se u protokol upisati* §XI, *da ako pak strane bi suprotivne bile svakoj pogodbi...onda suci oćedu punomu starešinstvu purgarskomu dati pismo* §XI, *da ako pak ne bi bilo ufanja od proprave...budu se pustile prid zgora rečeni sud* §XXIII.

Autori teksta vode računa o slaganju futura prvog i drugog, npr. *budu se izabrale persone takove, čija dužnost biti će, činit pravicu* §III.

Specifična je uporaba bezlične konstrukcije uz naglašeni nesvršeni prezent pomoćnoga glagola *biti*, npr. *koga triba jest obdržati u tom poslu* §V, *koje svaki dan triba jest činiti radi općene koristi* §VI.

5. Zaključak

Među štokavske značajke najvišega razlikovnog ranga (Lukežić 1998: 124–130) u tekstu KS ubrajamo čuvanje zamjenice *što*, vokalizaciju finalnoga *-l* i čuvanje nastavka *-a* u G mn. imenica m. i ž. roda.

Od osnovnih 23 značajki štokavskoga narječja (Lisac 2002: 59–60) tekst KS podudara se u 11 štokavskih jezičnih osobitosti, koje često dolaze i u drugim organskim idiomima: čuva se zamjenica *što*, javlja se *u* kao refleks slogotvornoga *l*, inicijalna skupina *v* + slabi poluglas daje *u-*, poluglas daje *a*, provodi se metateza sonantne skupine *vs-* u *sv-*, finalno *-l* daje *-o*, čuva se nastavak *-a* u G mn. imenica m. i ž. roda, dolazi do redukcije fonema *h*, čuva se nastavak *-u* u L jd. im. m. i sr. roda, čuvaju se aorist i posebne konstrukcije uz brojeve od 2 do 4.

Među osobitosti koje nisu svojstvene samo štokavskome narječju (Lukežić 1998: 130–134) u tekstu KS izdvajamo: refleks *šč* < *stbj, *ć* < *t', metatezu skupine *vs-* u *sv-*, prijedložno i inicijalno *u-*, nepremetnute i nejotirane suglasničke skupine *-jt-/(j)d-* u prefigiranom glagolu *iti*, nastavak *-um* u I jd. imenica ž.r., nastavak *-Ø* u G mn. imenica svih triju rodova, nastavke *-i/-ih* u G mn. imenica sr.r., pojavu padežnoga sinkretizma u DI mn. imenica ž.r., oblike kratke množine, tendenciju prevladavanja jednoga nastavka u 3. l. mn. prezenta, apokopirane oblike infinitiva i aktivnoga participa prezenta.

U tekstu KS ne nalazimo nijednu od čakavskih značajki najvišega razlikovnog ranga, kao što su čuvanje zamjenice *ča*, ikavsko-ekavski refleks *jata*, jaka vokalnost, razvijanje suglasničkoga skupa *lk* < *tk* i zamjena *a* < *e u postpalatalnom položaju (usp. Finka 1971, 1973; Moguš 1977).

Karlovaške ljekaruše iz 1603. i 1707. nesumnjivo pokazuju svoju pripadnost čakavskome ikavskome tipu (uporaba zamjenice *ča*, jaka vokalnost, nezamijenjeno finalno *-l*, refleks *a* < *e u postpalatalnom položaju, neprovođenje metateze sonantne skupine *vs-*, nastavak *-Ø* u G mn. svih triju rodova imenica) s neznatnim utjecajem štokavštine (uporaba prijedložnoga i prefiksalnoga *u/u-*).

Jezična analiza KS pokazuje njegovu pripadnost štokavskom ikavskom šćakavskom tipu, s neznatnim ekavizmima, ali isto tako na fonološkoj i morfološkoj razini supostoje obilježja koja pripadaju i čakavskome jezičnom sustavu.

LITERATURA

- Brozović, D., 1985: Suvremeno štokavsko narječje kao plod konvergentnoga jezičnog razvoja, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 7, 59–71.
- Brozović, D., Ivić, P., 1988: *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, Izvadak iz 2. izdanja Enciklopedije Jugoslavije, Zagreb: JLZ.
- Derossi, J., Dugački, V., Rukavina, A., 1984: Karlobaška ljekaruša iz godine 1603., *Senjski zbornik*, 10–11, 123–150.
- Derossi, J., Dugački, V., Rukavina, A., 1988: Karlobaška likaruša iz 1707., *Senjski zbornik*, 13, 169–180.
- Finka, B., 1971: Čakavsko narječje, *Čakavska rič*, 1, 41–71.
- Finka, B., 1973: O čakavskom identitetu, *Suvremena lingvistika*, 7–8, 11–16.
- Herkov, Z., 1977: Statut grada Karlobaga od godine 1757., *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, 20, 77–105.
- Hudeček, L., 1997: Plural srednjega roda kao sredstvo za izricanje neodređenosti (u glagoljaškoj i starijoj latiničkoj književnosti), *Prvi hrvatski slavistički kongres* (Gl. ur. S. Damjanović), 1, Zagreb: HFD, 575–586.
- Hudeček, L., 2001: Glagoli govorenja i mišljenja u hrvatskome čakavskom književnom jeziku do 17. stoljeća – strani sintaktički utjecaji, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 27, 95–112.
- Ivić, P., 1998: *Rasprave, studije, članci. 1. O fonologiji* (Prir. D. Petrović), Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Ivić, P., 2001: *Dijalektologija srpskohrvatskog jezika. Uvod i štokavsko narječje* (Prir. D. Petrović), Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Jakić-Cestarić, V., 1957: Refleks jata na sjevernodalmatinskim otocima, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 3, 407–420.
- Jurišić, B., 1992: *Nacrt hrvatske slovnice. Glasovi i oblici u poviestnom razvoju* (pretisak iz 1944.), Zagreb: Matica hrvatska.
- Kravar, M., 1978: O perifrastičnom futuru budem + infinitiv u hrvatsko-srpskom jeziku, *Radovi Filozofskoga fakulteta u Zadru*, 17, 17–25.
- Lisac, J., 1999: *Hrvatski govori, filolozi, pisci*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Lisac, J., 2001: Hrvatska narječja u kontaktu, *Zbornik Zagrebačke slavističke škole. Trideset godina rada* (Ur. S. Botica), Zagreb: Filozofski fakultet, 117–126.
- Lisac, J., 2002: Štokavsko narječje: prostiranje i osnovne značajke, *Kolo*, 3, 58–60.
- Lukežić, I., 1990: *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- Lukežić, I., 1998: Štokavsko narječje (Nacrt sveučilišnih predavanja), *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 32, 117–135.
- Malić, D., 1997: Jezična slojevitost takozvana Marulićeva Marijinskog oficija, *Filologija*, 29, 97–117.
- Moguš, M., 1966: *Današnji senjski govor*, Senj: Gradski muzej Senj.

- Moguš, M., 1977: *Čakavsko narječje*, Zagreb: Školska knjiga.
- Rešetar, M., 1907: *Der štokavische Dialekt*, Wien: Kais. Akad. der Wissenschaften.
- Rječnik 1962: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Gl. ur. S. Musulin), XVIII, Zagreb: JAZU, 455–456.
- Strohal, I., 1911: *Statuti primorskih gradova i općina. Bibliografički nacrt*, Zagreb: JAZU.
- Vranić, S., 2001: Podstavi unutar čakavskoga ekavskoga dijalekta, *Drugi hrvatski slavistički kongres* (Gl. ur. Dubravka Sesar), Zagreb: HFD, 651–657.

THE LANGUAGE OF THE KARLOBAG STATUTE (1757)

S u m m a r y

In this article, the author analyzes the language of the Statute of the City of Karlobag (1757), a Croatian legal text from the second half of the 18th century. The Karlobag Statute, which was simultaneously signed and issued, is written, in the printing shop *Trattner* in Trieste. The linguistic description of the Karlobag Statute contains a break-down of the text into its phonological, morphological, and syntactic elements, giving special attention to the similarities and differences between the languages contained in the Karlobag Statute and a previous Karlobag's medical books.

LA LINGUA DELLO STATUTO DI KARLOBAG (1757)

R i a s s u n t o

Il testo analizza la lingua dello Statuto della città di Karlobag (1757), testo di diritto croato della seconda metà del 18 secolo. Lo Statuto di Karlobag, la cui sottoscrizione e pubblicazione sono contemporanee, è scritto in lingua croata e italiana. Le norme dello Statuto di Karlobag si stamparono nel 1757 nella tipografia Trattner a Trieste. La descrizione linguistica dello Statuto di Karlobag comprende l'analisi del testo a livello fonologico, morfologico e sintattico, e rivolge particolare interesse alle somiglianze e differenze tra la lingua dello statuto di Karlobag e le più antiche raccolte di ricette della città risalenti al 1603 e al 1707.

Podaci o autoru:

Mr. Boris Kuzmić, asistent na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb; kućna adresa: Sisačka 5, 10 410 Velika Gorica, tel. 01/621-3343.